

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit. The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website

<https://kksu.co.in/>

Digitization was executed by NMM

<https://www.namami.gov.in/>

Sincerely,

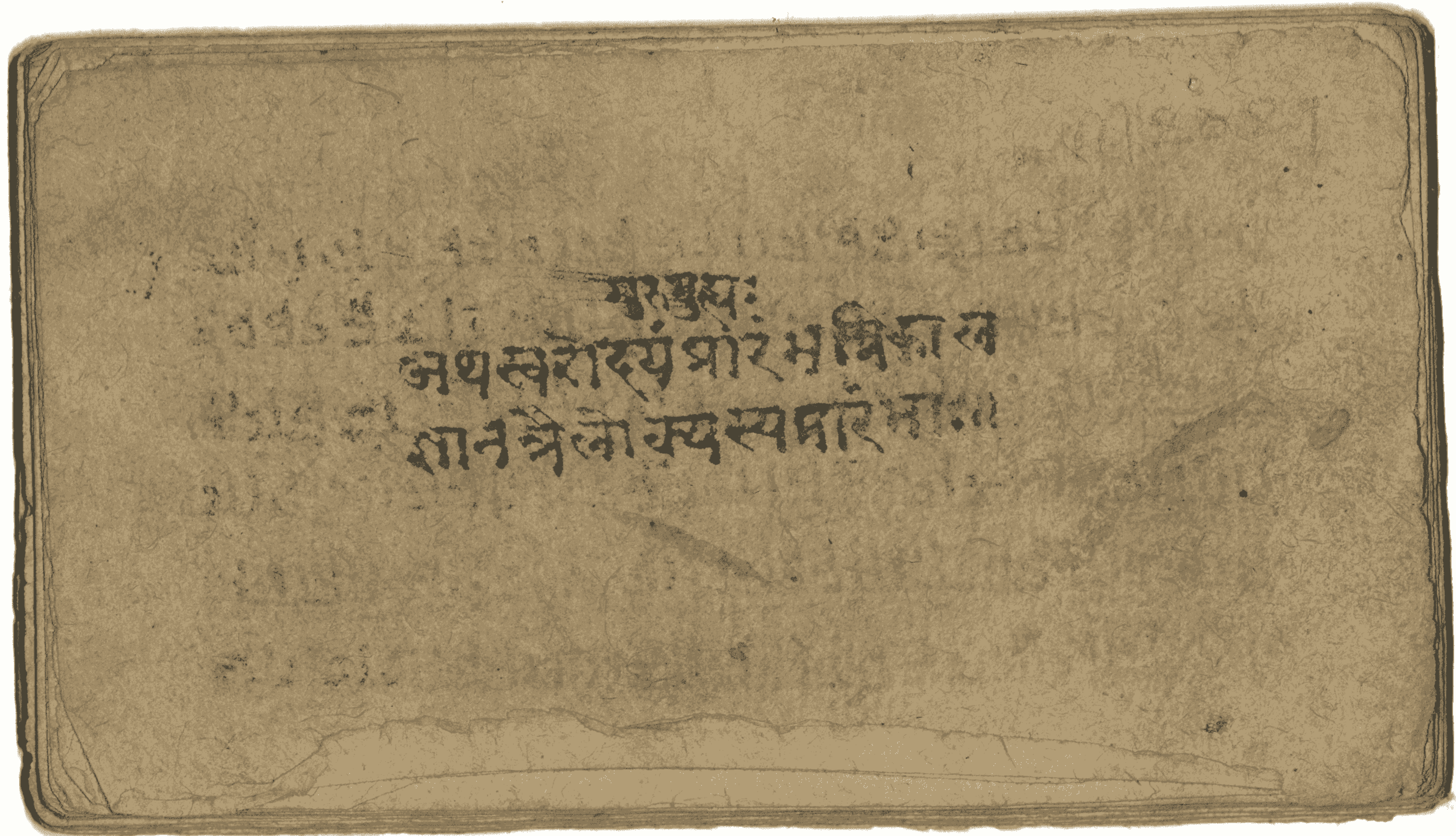
Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
<https://egangotri.wordpress.com/>

कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक
हस्तलिखित संग्रह

दाखल क्र M 2029 विषय मंत्रशास्त्र
नाव. स्वरोदये त्रिकालेशान त्रैलोक्यम् (M 88)
लेखक/लिपीकार अलिपति जगन्नाथ पराजपे
पृष्ठ 38 काल — पूर्ण/अपूर्ण

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीसरस्वत्यैनमः॥ श्रीगुरुमुनि
र्जयति॥ श्रीदेव्युवाच॥ देवदेवमहादेवहृपां हृवाम
भापरि॥ सर्वसिद्धिकरं शानं कथयस्व मम प्रभो॥ १॥
कथं ब्रह्मां उमुत्पन्नं कथं वा परिवर्तते॥ कथं विलीयते
देववरब्रह्मां उ निर्णयं॥ २॥ ईश्वर उवाच॥ तत्त्वाद्ब्रह्मां
उमुत्पन्नं तत्त्वेन परिवर्तते॥ तत्त्वे प्रलीयते देवी तत्त्वा

द्ब्रह्मां उ निर्णयः॥ ३॥ श्रीदेव्युवाच॥ तत्त्वमेव परं मूलं
निश्चितं तत्त्ववारिभिः॥ तत्त्वस्वरूपं किं देव तत्त्वमेव प्र
काशय॥ ४॥ ईश्वर उवाच॥ निरंजने निराकरो एको दे
वो महेश्वरः॥ तस्मादाकाशमुत्पन्नमाकाशाद्वायु
संभवः॥ ५॥ वायोऽस्तेजस्तत्त्वापस्तत्त्वस्थी संपुद्ग
वाः॥ एतानि पञ्चतत्त्वानि विस्तीर्णानि च पञ्चधा॥ ६॥

तेभ्यो ब्रह्मांडमुत्पन्नं तैरेव परिवर्तते ॥ विलीयते च न
 वैवर्तते नैव रमते पुनः ॥ ७॥ पंचतत्त्वमप्येदेहं पंचतत्त्वा
 निसुंदरी ॥ स स्मरूपेण वर्तते ज्ञायते तच्च योगिभिः ॥ ८ ॥
 अतएव प्रवक्ष्यामि शरीरस्थं स्वरोदयं ॥ हंसचरस्य
 रूपेण भवेत्तानं त्रिकालकं ॥ ९ ॥ गुह्यं दुर्लभं नरं सारं
 मुपकारप्रकाशनं ॥ इदं स्वरोदयं ज्ञानं शानीनाम्

स्तके मणिः ॥ १० ॥ स स्मात्सस्मत्तरं ज्ञानं संबोधं सय
 मययं ॥ आश्रयं नास्ति के लोके आधारः स्वस्तिके न
 ने ॥ ११ ॥ अथ शिष्य त्वक्षणे ॥ श्रुते श्रुद्धे सदा चोरगु
 र्भक्तैकमानसे ॥ १२ ॥ चित्तैकतमं चरेयं चैव स्वरोदयं ॥
 दुष्टे च दुर्जने च दुःखे असौ गुरुतत्त्वमेव ॥ क्षीनसत्वेदुः
 चारे स्वरज्ञाने न वीर्यते ॥ १३ ॥ अणुत्वं कथ्यं देवीदेहस्थं ते
 ज्ञानमुत्तमं ॥ यिन विज्ञानमात्रेण सर्वं सत्त्वं प्रपद्यते ॥ १४ ॥

५
 स्यते देवो भोज्यं स्वरबले तथा ॥ २३ ॥ लघु दीर्घस्वर
 बले मलं चैव निवारयेत् ॥ सर्वशास्त्रपुराणादीश्रु
 तिवेशंगपूर्वकं ॥ स्वरज्ञाना सरं नास्ति तत् किंचि
 द्द्वानेन ॥ २४ ॥ नामरूपादिकाः सर्वमिथ्या सर्वेषु
 विभ्रमः ॥ अज्ञानमोहितामूढयाचनत्वं न विद्य
 ने ॥ २५ ॥ इदं स्वरोदयं शास्त्रं सर्वशास्त्रात्तमोत्तमं ॥
 आसद्यटं प्रकाशार्थं प्रदीपं कलिकोपमं ॥ २७ ॥

यस्मै कस्मै परस्मै वा न प्रोक्तं प्रश्नहेतवे ॥ तस्मात्ते दे स्वयं से
 यं अत्मनैवात्मनात्मनि ॥ २६ ॥ न तिष्ठिर्न च न क्षत्रं न वा
 रोग्यहरेवता ॥ न विष्टिर्न व्यतिपातो न वैद्यस्यास्मथैव च ॥ २७
 कुयोगो नास्ति देवेशी भवती न कदाचन ॥ प्राये स्वरब
 ले युक्तो सर्वमेव श्रुमं फलं ॥ २८ ॥ देहमध्ये स्थिताना ज्योव
 दुरूपाः सुविस्तराः ॥ ज्ञातव्याश्च बुधैर्निसं त्वेदेहज्ञाने
 तवे ॥ २९ ॥ नाभिस्थानककरोर्ध्वं अंकुरादेव निर्गतः ॥ दि

सप्ततिसहस्राणिरेहमध्येवस्थिताः॥ ३१॥ नानिस्था
 कुंडलिशक्तिभुजंगाकारशास्त्री॥ ततोदशाध्वं यतानाया
 दशैषाधःप्रतिष्ठिताः॥ ३२॥ देहेतिर्यगता नायाचतु
 विंशतिसंख्यं ख्यया॥ प्रधानाहेशानायास्तुररावायु
 प्रवाहकाः॥ ३४॥ तिर्यगुर्ध्वमधस्तादयुदेहसमन्वि
 ताः॥ चक्रवत्संस्थितोदेहसर्वप्राणसमाश्रिताः॥ ३५
 तासामध्येदशश्रेष्ठारशानातिस्त्रुतमः॥ ३६॥ चपिंगला

चैवसुषुम्नाचतृतीयकाः॥ ३७॥ गंधारीहस्मिनीजिह्वा
 पूषाचैवयशस्विनी॥ अलंबुषाकुडुश्चैवशंखिनीदश
 मीतथा॥ ३८॥ ३७ वामे स्थिताभागे दक्षणेपिंगलातथा॥ सु
 षुम्नामध्येदेशेतुगंधारीवामचक्षुषि॥ ३९॥ दक्षणेहस्मिनि
 जिह्वापूषाकर्णेचदक्षणे॥ यशस्विनीवामकर्णेआनेनेचा
 प्यलंबुषा॥ ४०॥ कुडुश्चलिंगदेशेतुमूलस्थानेतुचशंखिनी॥
 एवंद्वारंसमाश्रित्यतिष्ठन्तिदशनाडिकाः॥ ४१॥ ३७ पिंग

६
 लासुषुम्ना प्राणमार्गसमाश्रिताः॥ एतादिदशनाड्यस्त
 देहमध्ये व्यवस्थिताः॥ ४१॥ नामानि नाडिकानां तु वाता
 नां प्रवदाम्यहं॥ प्राणा पानसमानश्च उदानो व्यान एव च॥ ४२
 नागः कूर्मोऽथ कृकलो देवदत्तो धनजयः॥ हृदि प्राणे वसे
 न्नित्यमपानो गुरुमंडले॥ ४३॥ समानो नाभिदेशे तु उदा
 नः कंठसंध्यगः॥ व्यानो व्यापिशरीरेषु प्रधानाद्वायवः॥ ४४
 प्राणाद्याः पंच विख्यातानां गाथाः पंच वायवः॥ तेषाम

पि पंचानां स्थानानि प्रवदाम्यहं॥ ४५॥ उद्गारो नागोऽरव्या
 तः कूर्मोऽन्मीलने स्मृतः॥ कृकलोऽसुतस्तस्य देवदत्तो
 विजृम्भने॥ ४६॥ नजहाति मृतं वापि सर्वव्यापी धनं जयः
 ॥ एते नाडिषु सर्वासु भ्रमंते जीवरूपिणः॥ ४७॥ प्रकंठे प्राण
 संचारं लक्ष्ये देहमध्ये ताः॥ इडा पीगला सुषुम्ना नाडिभिः
 स्तिष्ठन्निर्बुधैः॥ ४८॥ इडा च वामविशेषा पिगला दक्षिणे स्मृ
 ताः॥ इडा नाडिस्थिता वामाततो व्यस्ता च दक्षिणा ४९॥ इडायां
 स्तिष्ठतेऽत्रः पिगलायां च भास्करः॥ सुषुम्नायां भुक्तेऽथ

शंभुर्हं सस्वरूपकः ॥ ५० ॥ हाकारे निर्गमे प्रोक्तः सकारे
 तः प्रवेशने ॥ हाकारः शिवरूपेण संकारः शक्तिरुच्य-
 ते ॥ ५१ ॥ शक्तिरूपी स्थितश्चंद्रो वामनादिप्रवाहकाः ॥ द-
 क्षनाडीप्रवाहश्च शंभुरूपी दिवाकराः ॥ ५२ ॥ श्वासे सकार
 संस्थे तु मदानंदीयते बुधैः ॥ तदानं जीवलोके स्मिन्म-
 लकोटिगुणामवेत ॥ अनेन तत्क्षये योगी वै कचितः स-
 माहिताः ॥ ५४ ॥ सर्वमेव जी जानीयान्मार्गं वै चंद्रसूर्ययोः
 ध्यायेत्तत्स्थिरजीवे अस्थिरेन कदाचन ॥ ५५ ॥ इत्यु-

सिद्धिर्भवेत्तस्य महात्मा भोजयंतथा ॥ चंद्रसूर्यसहाभ्यां सं-
 ये कुर्वतिसदानराः ॥ ५६ ॥ अतीतानागतज्ञानं तेषां हस्त-
 गतं सदा ॥ वामे चामृतसंस्थं जगदप्ययनं परं ॥ दक्ष-
 णे च रभागे न जगदुत्पादयेत्सदा ॥ ५७ ॥ मध्यमा भवति
 वृत्त्या दुष्टा सर्वत्र कर्मसु ॥ सर्वत्र शुभकार्येषु वामा भवति
 पुष्टिदा ॥ ५८ ॥ निर्गमे तु शंभुमावामा प्रवेशे दक्षिणा शुभा ॥ चं-
 द्रः समस्तु विज्ञेयोरविस्तु विषमः सदा ॥ चंद्रस्त्री पुरुषः स-

र्यश्चंद्रो गौरसितो रविः ॥ ६० ॥ चंद्रनाडिप्रवाहे च सौम्यकर्मा
 णिकारयेत् ॥ सूर्यनाडिप्रवाहे न रोद्रकर्माणि रेकोर्ते ये ॥ ६१ ॥
 सूर्यनाडिप्रवाहे न सुषुम्नायाः प्रवाहे न सिद्धिमुक्तिफलं
 यच्च ॥ आदौ चंद्रसिते पक्षे भास्करस्तु सितोत्तरे ॥ ६२ ॥ प्र
 तिपक्षो दिनान्याहुर्विपरितो विपर्ययः ॥ सा द्वे तु द्विघटि
 का सेया शुक्लकृष्णशरीरविः ॥ ६३ ॥ बहयेकदिने नैव
 यथा षट्घटिक्रमात् ॥ शुक्लपक्षे भवेद्दामा कृष्णपक्षे
 भवेद्दामा चरस्मिन् ॥ ६४ ॥ जानीयात्प्रतिपत्पूर्वयोगी
 वरुत्ता वरुत्तो मध्यपक्षतवातिनिदिशोत् ॥ प्रतिपत्तो दिनान्याहुर्विपरितो विपर्ययः

तद्भुतमानसः ॥ उदयं चंद्रमार्गेण सूर्येण सप्तमं परी ॥ ६५ ॥
 ददाति गुणसंघातं विपरितो विपर्ययः ॥ शशांकं चौर्येद्रो
 दिवा चार्यदिवाकरः ॥ ६६ ॥ इत्याभ्यासरतो नित्यं सयोगी
 नात्र संशयः ॥ सूर्येण बध्यते सूर्यश्चंद्रश्चंद्रेण बध्यते ॥ ६७ ॥
 या जानाति क्रियामेतां त्रैलोक्यं वशयेत्स्यणात् ॥ गुरुशुक्र
 बुधेन्दुनां वासेरवामनाम्बिका ॥ सिद्धिदा सर्वकार्येषु शुक्र
 क्षविशेषतः ॥ एकैकस्य घटिपंचक्रमेणैवोदयं तिच ॥ ६८ ॥
 क्रमादेकैकनाड्यात्तु तं वानां पृथुगुद्रवः ॥ ६९ ॥ अहोरात्रे
 अंकी गारुसौरीणां वासरदक्षनाडिका ॥ स्मृतव्याचरकार्येषु कृष्ण

स्यमध्ये सुसे यादादश संक्रमात् ॥ वषट्कर्कटकन्यालिम्
 गमीनानिशाकरे ॥ ७१ ॥ मेषसिद्धे च धनुषी तूलायामिथु
 ने घटे ॥ उदयोदक्षिणे ज्ञेया शुभाशुभविनिर्णयः ॥ ७२ ॥
 तिष्ठेत्सर्वोत्तरे चंद्रो भातुः पश्चिमदक्षिणे ॥ रक्षनाज्याः प्र
 सारे तु न गच्छेद्यामपश्चिमे ॥ ७३ ॥ वामे च प्रवोहेतुर्नहि
 पुर्वमुत्तरे ॥ परिपथि भयंतस्य गतौ सौमनिवर्त्तते ॥ ७४ ॥
 तस्मान्नन्नगंतव्यं बुधैः सर्वहिने शुभे ॥ तदा तन्न सुसंघा
 तम् सुरेवन संशयः ॥ ७५ ॥ शुक्रपक्षे द्वितीयायामर्कव

इति चंद्रमा ॥ दृश्यते तन्नाभदः पूसां सोमे सौख्यं प्रजायते ॥ ७६
 सूर्योदये यदा सूर्यश्चंद्रश्चंद्रोदये भवेत् ॥ सिद्धं तिसर्वका
 योणिदिवा रात्रिगतान्यपि ॥ ७७ ॥ चंद्रकले यदा सूर्यः स
 र्यश्चंद्रोदयो भवेत् ॥ उद्गकलहो हानि शुभं सर्वनिवारयेत् ॥
 ॥ ७८ ॥ प्रथमे निच उद्गं धनहानिर्द्वितीये ॥ तृतीये गमनं
 प्रोक्तं उद्गनाशं चतुर्थके ॥ ७९ ॥ पंचमे राजविध्वंसं षष्ठे सर्वा
 र्थनाशनं ॥ सप्तमे व्याधि दुस्वानि अष्टमे मृत्युमादिशेत् ॥ ८०
 कालं च ये त्रिना न्ये विपरीतं पदा बहेत् ॥ तदा दुष्टफलं स

यं किञ्चिन्मन्त्रं तु शोभनं ॥ ६९ ॥ प्रातर्मध्याह्नयोश्चंद्रः सा
 यं काले दिवाकरः ॥ तद्यमितं जपो लाभो विपरिते तु दुःखः ॥ ७० ॥
 कामे वा दक्षिणे वा पितृसंक्रमे सिवः ॥ कृत्वा तत्पादमरो
 चमत्रा भवति सिद्धिदा ॥ ७१ ॥ चंद्रः समपदः कार्यो रक्त्वि
 विषमः सदा ॥ पूर्णपादं पुरस्कृत्य यत्रा भवति सिद्धिदा ॥ ७२ ॥
 चंद्रचोरचतुष्पादाः पंचपादाश्च भास्करे ॥ एवं च गमनं
 श्रेष्ठं साधयेद्देवनत्रयं ॥ ७३ ॥ यो त्रां गे चरते वायुस्तदंगे च
 स्थकरेण च ॥ सुखोत्पिन्नो मुखं स्पृष्ट्वा लभते वांछितं फलं ॥

॥ ७४ ॥ परदेत्तथा ग्राह्ये ग्रहान्निर्गमने पितृपितृ ॥ यदंगे
 वहते नाङ्गि ग्राह्यां कतिकरां घृणा ॥ ७५ ॥ नहानिः कलहो
 नैव कटे कैर्न पिभिद्यते ॥ निवर्तते सुखे नैव सर्वो पदववर्जि
 ताः ॥ ७६ ॥ गुरुबंधुनृपामान्या अन्यपिशुभदाशनः ॥ पूर्णो
 गुरुखलुकर्तव्या कार्यसिद्धिमल्लिखितः ॥ ७७ ॥ अरिचोराध
 वा मूर्णद्या अन्येषां दानि ग्रहः ॥ कर्तव्याखलु रिक्तायां ज
 यन्नामसुखार्थिभिः ॥ ७८ ॥ इरे शौदै विधातव्यं गमनं तु हि
 मद्युतौ ॥ अभ्यर्णदेशे दीपे तु तरणा वितिकेन च ॥ ७९ ॥

य किंचित्पूर्वमुद्दिष्टाभादिसमरागमः॥ तत्सर्वपूर्वना
 डिषु जायते निर्विकल्पकं॥ ९२॥ शून्यनाड्या विपर्यस्तं य
 त्वं प्रतिपादयं॥ जायते नान्यथा चैव यथा सर्वसमापितं॥ ९३
 व्यवहारोऽखलोऽचोरेदेषि विद्यारिवंचकाः॥ कुंतास्वामि
 चोराद्या पूर्णस्थास्युर्भयंकराः॥ ९४॥ दूरध्वानेशुभश्च
 द्रो निर्विघ्नेनेष्टसिद्धिदः॥ प्रवेशं कार्यं हेतुषु सूर्यः शी
 घ्रं प्रशस्यते॥ ९५॥ चंद्रचोरे विषं हति सूर्ये वात्सवंश
 नयेत्॥ सुषुम्नायां भवेत्तौ मोक्षो एको देवस्त्रिधा स्थिताः॥ ९६

अयोग्ये योग्यता नाती योग्यस्थानेऽप्ययोग्यता॥ का
 र्यानुबंधनो जीवः कथं रूद्रं समाचरेत्॥ ९७॥ शुभाशु
 भानि कार्याणि क्रियंते ह निशंयदा॥ तदा कार्यानि रो
 धेन कुर्यन्नाडिप्रचालनं॥ ९८॥ अथ रूद्राः स्थिरकर्म
 ण्यलंकारोद्ग्राह्या गमने तथा॥ अश्रमे हर्म्ये प्रासादे
 वस्तुनां संग्रहेऽपि च॥ ९९॥ वापीकूपतटाकारीप्रतिष्ठासं
 भेदे वयोः॥ यात्रादाने विवाहे ववस्त्रालंकारभूषणे॥ १००॥

१२
 शांतिकं पुष्टिकं चैव दिव्यौषधिरसायनं ॥ स्वस्वामिदर्श
 ने मैत्रेवाणिज्यधनसंग्रहे ॥ ७१ ॥ ग्रहप्रवेशे सेवायां
 वृष्या वैबीजवापने ॥ शुभकर्मणि संघोचनिर्गमे च शु
 भः शशी ॥ ७२ ॥ विद्यारंभादिकार्येषु बांधवानां च द
 र्शने ॥ जलमोक्षे च धर्मे च दीक्षायां मंत्रसाधने ॥ का
 लविज्ञानसूत्रे च चतुष्टयग्रहागमे ॥ कलाव्याधिविक्रि
 यां स्वामि संबंधने तथा ॥ गजाश्वारोहणे धन्वी गजाश्वा
 नां च वैधने ॥ ७५ ॥ परोपकरणे च निधीनां स्थापने

था ॥ गीतवाद्यादिनृत्यादौ गीतशास्त्रविचारणे ॥ पुरा
 मनिवेशे च तिलकद्वन्द्वधारणे ॥ ७७ ॥ आतिशोकविषादे
 च ज्वरिते मूर्छिते पिबा ॥ स्वजनस्वामि संबंधे धान्यादि
 रुसंग्रहे ॥ ७८ ॥ स्त्रीणां देतादिभूषायां वृष्टे रागमने तथा
 गुरुपूजाविषादीनां चालने च वरानने ॥ ७९ ॥ इष्टायां
 सिद्धिदं प्रोक्तं योगाभ्यासादिकर्म च ॥ तथापि वृत्तये दायु
 ते जश्वाकाशमेव च ॥ ८० ॥ सर्वकार्याणि सिध्यंति दिवा
 रात्रिगतान्यपी ॥ सर्वेषु शुभकार्येषु च प्रचारप्रशंसास्य

ते॥ ७७॥ अथ पिंगला॥ कूरं कठिणविद्यानां पठने पाठ
 ने तथा॥ स्त्रीसंगे वेश्यागमने महानौकादिरोहणे॥ ७८॥
 भ्रष्टकार्यसुरापाने वीरमंत्राद्युपासने॥ विद्वत्त्रोध्यं
 सदेशादि विषदानादि वैरिणां॥ ७९॥ इत्यभ्यासे च
 गमने मगया पशुविक्रये॥ यष्टिकाकाष्ठपाषाणरत्नघ
 ष्णदारणे॥ ८०॥ गत्याभ्यासे यंत्रतंत्रे दुर्गपर्वतरोहणे
 द्युतेचारे गजाय्याश्वादि रथसाधनवाहने॥ ८१॥ व्याया
 ने मारणे चाट्टे षट्कर्मदिकसाधने॥ यक्षणीयक्षवेता

त्रविषभृतादि निग्रहे॥ ८२॥ खरोष्ठमहिषादीनां गजा
 श्वारोहणे तथा॥ नदीजलोद्यतरेण मेषजे निखिले ख
 ने॥ ८३॥ मारणे मोहने स्तंभे विद्वेषोच्चाटणे तथा॥ प्रेरणा
 कर्षणे क्षोभे दाने चक्रयविक्रये॥ ८४॥ खडाहस्ते वैरिण्यु
 धे भोगे वाराजदर्शने॥ भोज्ये स्नाने व्यवहारे कूरे दीप्ते
 विभुमः॥ ८५॥ भुक्तमात्रेण मंदग्नौ स्त्रिणां वश्यादिक
 मणि॥ शयने सूर्यवाहने कर्तव्यं सर्वदा बुधैः॥ ८६॥ क्रूराणि
 सर्वकार्याणि चराणि विविधानि च॥ तानि सिध्यंति सूर्येण

नात्रकार्यविचारणा॥ अथ सुषुम्ना॥ क्षणं वामे क्षणं दक्षे
 ह यदावतिमामृतः॥ सुषुम्ना सा च विज्ञेया सर्वकार्यहरा स्म-
 ता॥ २४॥ तस्यानाज्या स्थितो वह्निकालरूपे सदा ज्वल-
 त्॥ विषुवं तं विजानीया सर्वकार्यविनाशने॥ २५॥ क्षणं
 वामे क्षणं दक्षे विषुवं भावमादिशेत्॥ विपरीतफलं शे-
 यं सर्वं चैव वरानने॥ २६॥ तुभ्यो रेव संचारं विषुवं तं
 विदुर्बुधाः॥ न कुर्यात्तूरसौम्याणित्सर्वं निष्फलं भवे-
 त्॥ २७॥ जीविते मरणे प्रश्ने लाभा लाभे जया जये॥ वि-

षुवे वैपरित्यं स्यात्संस्मरे जगदिश्वरं॥ २८॥ विचि स्रश्च
 रं कार्यं योगाभ्यासादिकर्म च॥ अन्यं तन्न कर्तव्यं जयला-
 भसुखार्थिभिः॥ २९॥ सूर्येण वहमानायां सुषुम्नाया मुहु-
 र्मुहुः॥ पंचाद्वरे दद्यात्सर्वथा च देवैर्नैव तथा॥ ३०॥ नाडी
 संक्रमणे काले तत्संक्रमणे तथा॥ शुभं किं न कर्तव्यं पु-
 ष्यं वापि च सर्वथा॥ ३१॥ विमस्योदये यात्रा मनसापि
 न चितयेत्॥ यस्तु हानिकरितस्य मृत्युं कुर्यात्तान संश-
 यः॥ ३२॥ पुरो वामोर्ध्वं तश्चंद्रो दक्षाधः पृष्ठं तोरविः॥

पूर्णरिक्तविवेकोयं शातव्योदे शिकेसदा ॥ ३३ ॥ उर्ध्ववामा
 ग्रंतेतूतोसेयोवापश्चिमस्थितः ॥ पृष्ठदक्षेतथापस्यांस्त
 र्यवाहगतःश्रुमः ॥ आनादिविषमांसिद्धिंनिराहारंनि
 राकुलं ॥ ३५ ॥ परेसुस्मेविलीयेतसासंध्यासंधिरुच्ये
 नसंध्यासंधिमिसाहुःसंध्यासंधिर्निगद्यते ॥ ३६ ॥ वि
 शुवसंधिगप्राणाःसासंध्यासंधिरुच्येते ॥ नवेदंवेदमि
 साहुवेदावेदानविद्यते ॥ ३७ ॥ परास्माविद्यतेयेनसवेदो
 वेदउच्यते ॥ इति नाडिभेदः ॥ अथतत्त्वनिर्णयः ॥ श्रीदेव्यु०

देवदेवमहोदेवसर्वसंसारतारक ॥ स्थितंतत्त्वदीयेरुदेयरुदस्यव
 रमेप्रभो ॥ ३८ ॥ इत्यरु० ॥ स्वरज्ञानरहस्यात्तुनकिंचिरिष्टदे
 वता ॥ स्वरज्ञानरतोयोगीसंयोगीपरमोमतः ॥ ३९ ॥ पंचत
 त्वादेवेत्सृष्टिस्तत्त्वंतत्त्ववित्तीयते ॥ पंचतत्त्वपरंतत्त्वत्वातितं त
 निरंजनं ॥ ४० ॥ तत्त्वानां नामविशेषं संयोगेनयोगिनां ॥ म
 तानांदुष्टचिह्नानिजानंतिहिस्वरोत्तमः ॥ ४१ ॥ पुरोवामोर्ध्व
 तश्चंद्रादक्षाधःपृष्ठतोरत्रिः ॥ पूर्णरिक्तविवेकोयं शातव्योदे को
 शिकेसदा ॥ ४२ ॥ पृथिव्यापस्तथातेजोवायुराकाशमेवच

पंच भूतात्मकं सर्वं यो जानाति स पूजितः ॥ ४३ ॥ सर्वलोकस्य
 जीवानां नरेहो भिन्नतत्त्वकं ॥ भूतलोको सत्यपयंतं नाडिभेद
 पृथक् पृथक् ॥ ४४ ॥ वा मेवार स्थिणे वापि उदयासंच कीर्तितः
 अष्टधा तत्र विज्ञानं शृणु वक्ष्यामि सुंदरि ॥ ४५ ॥ प्रथमे तत्वं
 संख्यायां द्वितीये श्वाससंधिषु ॥ तृतीये स्वरचिः कान्तिवतु
 र्धे स्थान एव च ॥ ४६ ॥ पंचमेतस्य वर्णश्च षष्ठे तु प्राणमेव च ॥
 सप्तमे स्वादु संयुक्तं मष्टमे गति तत्क्षणं ॥ ४७ ॥ एवमष्टविधं प्रा
 णं विषुवंतं चराचरं ॥ स्वरासरतरं देवीनां यथा खं बुजानेन ॥ ४८ ॥

ईक्षितव्यं प्रयत्नेन परा प्रसूषका कृतः ॥ कालस्य वंचनार्था
 यं कर्म कुर्वेति योगिनः ॥ ४९ ॥ अथोरंगुष्ठको मध्यांगुल्यो ना
 सा पुरद्वये ॥ वरने प्रासको यं यामु लि शेष दृगंतयोः ॥ ५० ॥
 निर्णयो वै पृथिव्यारित वज्ञानं भवेत् क्रमात् ॥ पीतः श्वेता
 रूपाः श्यामैः बिंदुभिर्निरूपेद्वै ॥ ५१ ॥ पाधिकं ॥ ५२ ॥ दर्पणे
 तु समा लोक्य तत्र श्वासं च निक्षिपेत् ॥ आकारौ स्तु वीजा
 नीयात् तत्र भेदं विचक्षणे ॥ ५३ ॥ चतुरस्रं चार्धं चंद्रमि
 कोऽं वर्तुलं स्मृतं ॥ बिंदुभिस्तु न भोक्षयं साकारैस्तत्र च

क्षणं ॥ ५३ ॥ मध्ये पृथ्वि स्थि श्वाप श्चोर्ध्वं वति चानलः ॥ ति
 र्यग्वायु प्रवाहश्च नभो वहति संक्रमे ॥ ५४ ॥ उपश्चेता स्थितिः
 पीतारक्तवर्णो हुताशनः ॥ मारुतो नीलजीमूत आका
 शं सर्ववर्णकं ॥ ५५ ॥ प्रथमे वहते वायुः द्वितीये वहते नलः
 तृतीये चैव माहेयं चतुर्थे वासुणं वहते ॥ ५६ ॥ संददेये स्थि
 ता वह्निर्नाभिमूले प्रभंजनः ॥ जानुदेवो स्थितिं तां यं पादं
 ते मस्तके नभः ॥ ५७ ॥ माहेयं मधुरखादं काषायं जलमेव
 च ॥ तित्तं तेजः समीरो ब्रह्माकाशं कटुकं तथा ॥ ५८ ॥

अष्टा गुलं वहे दायुरनलश्चतुरांगुलैः ॥ द्वादशांगुलं
 माहेय षोडशांगुलं वासुणः ॥ ५९ ॥ उर्ध्वं मस्युरधः शान्ति
 तीर्थं गुच्छाटने तथा ॥ मध्ये संभं विजानीयान्नभो सर्व
 त्रमध्यमः ॥ ६० ॥ पृथिव्या स्थिरकर्माणि चरकर्माणि वा
 स्ते ॥ तेजसी क्रूरकर्माणि मारुणोच्छाटणे नित्ये ॥ ६१ ॥
 यो म्नि न किंचित्कर्तव्यं मभ्यसेद्योगसेवया ॥ भून्यता
 सर्वकार्येषु नात्र कार्या विचारणा ॥ ६२ ॥ पृथ्विजलांभ्यां
 सिद्धिस्त्यक्त्युर्वहोक्षयो नित्ये ॥ नभसो निष्कलं स

१५
 वैशाखव्यंतत्वेदिमिः॥६३॥ चिरत्नाभोसितिर्ज्यो
 तस्सणातोयतत्ततः॥ हानिस्माद्वन्निवाताभ्यांनभ
 सोनिष्कलंभवेत्॥६४॥ पितः शनैर्मध्यवाहीहंतुंया
 वदुसध्वनः॥ कामरः पार्थिवोवायुस्थिरकर्मप्रसाध
 काः॥६५॥ अधोवाहीगुरुध्वानः शीघ्रगः शीतलः
 सितः॥ योषोडशांगुलीवायुसआपः शुभकर्मकृत्॥६६॥
 अवर्तगश्चात्युष्मः श्वशोणाभश्च श्वतुरांगुलः॥६७॥

ध्ववाहीयश्चक्रः कर्मकारी सतैजसः॥६८॥ उष्मः शी
 तः कृष्णवर्णः तिर्यगामी चाष्टांगुलः॥ वातः पवनसंज्ञो
 यंचरकर्मसुसिद्धिदाः॥६९॥ यः समीरः समरसः स
 र्वतत्वगुणावरः॥ अंबरंतद्विज्ञानीयाद्योगीनां योगरा
 यकं॥७०॥ पिते चैव चतुष्कोणं मधुरं मध्यमाश्रितं॥ भो
 गदेतत्त्वप्रवाहदाशांगुलं॥७१॥ श्वेतमधुरं संकारी सा
 र्वभूतकायाय मोदकं॥ तन्नाभद्विज्ञानी तत्त्वप्रवाहोडशांगुलं॥७२॥
 रंक्तं तु कोणं त्रिकं स्यादूर्ध्वमार्गप्रवाहकं॥ दीप्तंचतैजसंत

त्वं प्रवाहे चतुरंगुलं ॥ ७२ ॥ नीलं चवर्तुलाकारस्वा ॥
 शस्त्रं तीर्यगाश्रितं ॥ चपलं मारुतं तत्तं प्रवाहेष्टांगुल
 स्मृतः ॥ ७३ ॥ वर्णाकरं स्वादुवाहं सव्यक्तं सर्वगामिनां ॥
 मोक्षरं नभसंतत्वं सर्वकार्येषु निष्कलं ॥ ७४ ॥ पृथ्विज
 तेश्च भूमे तत्रैतजो मिश्रफलोदये ॥ हानिमत्सुकरोपसां
 आपः अशुभो व्यामसारौ ॥ ७५ ॥ पूर्वपथं त्रिमे पृथ्विं तजश्चर
 क्षणे तथा ॥ वायुश्चात्तरदिग्गो यो मध्यकोणे गतं नभः ॥ ७६ ॥
 वेदं पृथ्वीजले स्यातां सूर्यो ग्निर्यदा भवेत् ॥ तदा सिद्धि

न संदेहो सौम्या सौम्येषु कर्मसु ॥ ७७ ॥ लाभपृथ्विर्दुतो नि
 स्यानिशायां लाभकृज्जलं ॥ वनैर्मत्सुः क्षितिर्वायौ नभस्यो स्या
 नैदेहत्कचित् ॥ ७८ ॥ जीवितव्यो जयो जये लाभे हृष्या ॥ च
 धनकर्षणे ॥ मंत्रार्थे युद्धप्रश्ने च गमना गमने तथा ॥ ७९ ॥ अ
 याति वारुणे तत्रैतत्र स्थेपि शुभं सितौ ॥ प्रयानि वायुतो
 न्यत्र हानिमत्सुर्नभेन ले ॥ ८० ॥ पृथिव्यां मूलं चिंता स्या
 जीवस्य जलवाप्तयोः ॥ तेजसि पातु चिंता स्या दुन्यमा
 काशतो वदेत् ॥ ८१ ॥ पृथिव्यां बहुपादास्युः द्विपरस्तापवा

पुतः॥ तेजसि च चतुष्पादानभसि पादवर्जितः॥ कुजौ च
 निरविः पृथ्वि सोरिराप प्रकीर्तितः॥ वायुस्थाने स्थितो रा
 दुर्दक्षध्वरे प्रकाशकः॥ ८३॥ जले चंद्रो बुधः पृथ्विगुरु
 बैरः वातः सितो नरः॥ कामनाया स्थिता सर्वसर्वकार्येषु निश्चि
 वायुताः॥ ८४॥ बुधो नारादिं शुक्रो वै निरविकुजस्तथा॥ वा
 युराहुः शानियो म्निगुरो व प्रकीर्तिताः॥ ८५॥ पार्थिवान्म
 लविज्ञानं जीवज्ञानं जलवातयोः॥ अस्मिन्धातुविज्ञान
 यो म्निश्च न्यविनिर्दिशेत्॥ ८६॥ तुष्टिः पुष्टिरति कीडा जय

ब्रह्म
 स्या हौधरातले गते जो वयोश्च सुप्रज्ञः ज्वरकं पत्रा वासिनः॥ ८७
 ता गण्डुर्लक्षराकाशे चंद्रा वस्था प्रकीर्तिताः॥ ८८॥ दृढरोताश्व
 र्नेन ज्ञातव्यो दैविकै सरा॥ ८९॥ पूर्वायां पश्चमे याम्युत्त
 रस्यायथाक्रमं॥ पृथिव्यादिनिभूतानि बलिष्ठानि विनि
 दिशेत्॥ ९०॥ पृथिव्या पस्तथा ते जो वायुराकाशमेव च
 पंचभूतात्मकं देहं ज्ञातव्यं च करानने॥ ९१॥ अस्थि मांस
 च चानादि रोमं चैव तु पंचमं॥ पृथ्वी पंचगुणांशोक्तानि
 त्वज्ञानेन भाषितं॥ ९२॥ शुक्रो रोणि तम ज्ञातव्यं नला

चं

२१

आचमं ॥ आपः पंचगुणाप्रोक्ता ब्रह्म ॥ १२ ॥ शुधात
वातथानिद्राकांतिरालस्यमेव च ॥ तेजः पंचगुणं प्रो-
क्तं ब्रह्म ॥ १३ ॥ धावनं वलनं गंधं संकोचनं प्रसारणं
वायो पंचगुणं प्रोक्तं ब्रह्म ॥ १४ ॥ बागद्वेषस्तथा लज्जा
भयमोहश्च पंचमं ॥ नभः पंचगुणं प्रोक्तं ब्रह्म ॥ १५ ॥
पृथिवी पंचगुणं प्रोक्तं ब्रह्म ॥ १६ ॥ पार्थिवेति
शब्दजानीयादायुर्विशतिरिज्जन्माः ॥ १६ ॥ पार्थिवेति
रकारेण च ताम्रमभ्यापेक्षणा दूवेत ॥ जायते पवनात् स्व

ल्यल्यसिद्धोऽप्यग्नौ विनश्यति ॥ १७ ॥ पृथ्वी पंचगुणं
वेदोऽगुणं सजोऽहिवायुस्तमः ॥ सभ एकगुणं चैव तत्त्वज्ञान
मिदं भवेत् ॥ १८ ॥ कृत्तारतत्त्वप्रस्फुटिता विद्वारणेति ता
धरा ॥ दृष्टाति सर्वकार्येषु अवस्था सदृशं फलं ॥ १९ ॥
धनिष्ठारोहिणी ज्येष्ठा अनुराधा श्रवणं स्मया ॥ अभि-
जिच्चोत्तराषाढा पृथ्वी तत्त्वमुदाहृतं ॥ २० ॥ पूर्वाषाढा
तथा श्रुत्वा मूलमाश्रयं रोहिणी ॥ उत्तराभाद्रपदे तोय-
तत्त्वं शतमिषा प्रिया ॥ २१ ॥ भरणी कृत्तिका पुष्यं मघा पूर्वा

नंनास्तिततः परं ॥ ११ ॥ गम्यते स्वरसानेन अनायासफलं लेभे
 त् ॥ १२ ॥ इति तत्त्वध्यानं ॥ अथ युद्धविजयः ॥ श्रीदेव्युवाच ॥
 देवदेव महादेव माहासानं स्वरोदयं ॥ त्रिकालविषयं चैव
 कथं भवति शंकर ॥ १३ ॥ इत्युवाच ॥ अर्थकालमिदं प्रश्नं
 शुभाशुभमिति त्रिधा ॥ एतत्रिकालविज्ञानं नान्यद्भवति
 सुंदरी ॥ १४ ॥ तत्रेशुभाशुभं कार्यं तत्रैव जयपराजयः ॥ तत्रैव
 समर्घमर्घं च तत्रैव त्रिपरमुच्यते ॥ १५ ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ देवदेव
 महादेव सर्वसंसारो ॥ किं भवति परं मित्रं सर्वकार्यार्थसा

नं

धकं ॥ १६ ॥ श्रीशिवउवाच ॥ प्राण एव परं मित्रं प्राण एव परं सखः
 प्राण एव परं बधुर्नास्ति नास्ति वरानने ॥ १७ ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ किं
 प्रमाणं स्थितौ वायुदेहे किं प्राणरूपकं ॥ तत्रैषु संचरन् प्राणो
 सायते योगिभिः कथं ॥ १८ ॥ श्रीशिवउवाच ॥ कायानगरमध्ये तु
 मासु तोरक्षपालकः ॥ प्रवेशो दशभिः प्रोक्तो निर्गमे द्वादशांगु
 लः ॥ १९ ॥ गमै तु चतुर्विंशतिनेत्रे दस्तुधावने ॥ मैथुने पंचषष्टि
 श्वरायने च शतांगुलः ॥ २० ॥ प्राणस्य तु गतिर्देवी स्वभावश्च
 दशांगुलः ॥ भोजनेन वचने चैव गतिरष्टांगुलः ॥ २१ ॥ एकं गु

दशां

लक्ष्मिनेश्वर्ये प्राणिनिष्कामकामता ॥ अनंदस्तु द्वितीये स्यात्क
 विभक्तिस्तृतीये के ॥ २३ ॥ वाचा सिद्धिचतुर्थे तु दूरदृष्टिस्तु
 चमे ॥ षष्ठे वाकाशगमनं चंद्रदेवगश्वसस्य मे ॥ अष्टमे सिद्धयः
 दशमे श्वाश्वेन वसे निधयो नवः ॥ दशमूर्तिश्च छाया नाशो दश
 के ॥ २४ ॥ द्वादशे हंससंचारो गंगामरतरसं पिबेत् ॥ अन
 साग्ने प्राणपूर्णे कस्य भक्षे च भोजने ॥ २५ ॥ एवं प्राणवि
 धिः प्राप्ता सर्वकामफलप्रदः ॥ शायते गुरुवाक्येन न वेयं
 शास्त्रकोटिभिः ॥ २६ ॥ प्रातः श्चंद्रो रवि सायं यदि देवान

लभ्यते ॥ मध्याह्ना मथ्य रात्र्या च परतस्तौ प्रवर्तते ॥ २७
 दूरयुद्धे जयी चंद्रः समासं नेदिवाकरः ॥ वह्ना ज्याग्रतः
 पादो सर्वसिद्धिः प्रशस्यते ॥ २८ ॥ यात्रारंभे विवाहे च प्रवे
 शेन गरादिके ॥ शुभकार्येषु सर्वेषु चंद्रचारप्रशस्यते ॥ २९ ॥
 अथ न तिथिदिने रास्त्रीयतत्वेन युक्तो यदि वहति कदाचिदेव
 योगेन पूसा ॥ स जयति रिपुसैन्यं स भूमां च स्वरेण प्रभव
 तिन च विघ्नं केशवस्यापि लोका ॥ ३० ॥ जीवं रक्षे जीवर

२५
 क्षा जीवंगे परिधाय च ॥ जीवे जयति यो युद्धे जीवं जयति
 मेरिनीं ॥ ३१ ॥ भूमौ जले च कर्तव्यं गममै नं शांतिकर्मसु
 वक्तो वा यौ प्रदीपे पुरेव पुनर्नो भयेष्वपि ॥ ३२ ॥ जीवेन
 शास्त्रबध्नीया जीवेनैव विकासयेत् ॥ जीवेन प्रक्षिपेत्
 जयै स्त्रियुद्धे भवेति सर्वदा ॥ ३३ ॥ अद्रुष्य प्राणपवने समारो
 हेतवाहनं ॥ समुत्तरे पदं दद्यात् सर्वकार्याणि साधयेत्
 ॥ ३४ ॥ अपूर्णे शास्त्रे सामग्री पूर्णे वस्त्रे वस्त्रं यथा ॥ कु

रुते पूर्णतस्त्वस्थो जयत्यो को वसुधरां ॥ ३५ ॥ अं चा जीव हते
 आंगं तस्या नैवाधिदेवता ॥ समुखापि दिशो तेषां सर्वकाल
 फलप्रदा ॥ ३६ ॥ आदौ तै ह्यते मुद्रा पश्चाद्युद्धे समाचरेत् ॥
 सर्पमुद्रा कृतो येन तस्य सिद्धिर्न संशयः ॥ ३७ ॥ चंद्रप्रबोह
 प्यथ सूर्यबोहे भयं समायांति च योद्धुः कामाः ॥ समीरणल
 वं विदा प्रमीता या शून्यता सा प्रतिकालदृष्टः ॥ ३८ ॥ पारि
 त्तं वृहते वायु युद्धे तदिशि दापयेत् ॥ जयत्येव न संहृदं श
 कोपियदिवायतः ॥ ३९ ॥ यत्र नाज्यां वरुदायुतं रंगं प्राणमे

प्य वच॥ अहं गच्छेत्कणितं जयसे वपुरं दरं ॥ ४० ॥ प्रतिपक्ष
होरभ्यो पूर्णांगयोभिरक्षते ॥ न तस्य पुंभिः शक्तिर्वत्तिष्ठे
पिह न्यते ॥ ४१ ॥ अगुष्ठं तेजनीवश्ये पादो गुह्यस्य ध्वनिः
युद्धकाले च कर्तव्यं तस्योपाजयो भवेत् ॥ ४२ ॥ निशा
करिरवोक्त्रे चो मध्ये यसमीरणाः ॥ स्थितोरक्षद्विगंता नि
ज्यासं जयकाक्षिनरः सदा ॥ ४३ ॥ स्वप्रेषवे शोकलेतुहो जल्यति
वांछितं ॥ तस्य धीमिदिमायातिनिर्गमेनैव सुंदरी ॥ ४४ ॥
लाभारिन्यपि कार्याणि पृथगनिकीर्तितानि च ॥ ४५ ॥ जी

चं विंशति सिध्यंति हानिनिस्मरणे भवेत् ॥ नरेदशा स्वकीया
वस्थियां वामे प्रशस्यते ॥ ४६ ॥ कंभं युद्धकाले च त्रयोना
दित्रयो गतिः ॥ हाकारस्य सकारस्य विना भेदः स्वरः कथं ॥
४७ ॥ सोहं संह पदे नैव जीवो जयति सर्वदा ॥ शून्यांगपुरतं
कृत्वा जीवांगं गपये जयः ॥ ४८ ॥ जीवांगं घातमानोतिश्र
त्यं सरसते सदा ॥ वामो वायदीवादस्य परिपृच्छति पृच्छकः
॥ ४९ ॥ पूर्णघातो न जायेत शून्यघातं विनिर्दिशेत् ॥ भूतले
नादरे घातं पदधौ स्थानं बुना भवेत् ॥ ५० ॥ उरस्थाने नितले
नभरस्थाने च वायुना ॥ स्तिरस्थाने मत्तले नशातयो घातक

निर्णयः ॥ ५१ ॥ एवं पंच विधो यातः स्वरशास्त्रे प्राकाशितः ॥
 युद्धद्वयेकते प्रश्ने पूर्णस्य प्रथमो जयः ॥ ५२ ॥ रिक्ते चैव द्विती
 यस्तु जयी भवति नान्यथा ॥ पूर्णना रिगतः पक्षे भूय मंगलं
 दग्नतः ॥ ५३ ॥ अन्यस्थाने कृतो शत्रु म्रियते नात्र संशयः
 नाम चारे समं मयस्य तस्य जयो भवेत् ॥ ५४ ॥ एतुको दक्षि
 णे भोगे विजयी विषमाक्षरः ॥ यदा एतु ति चंद्रस्य सदा सं
 धानमादिशत ॥ ५५ ॥ एतुदा तु सूर्यस्या रूदा जानीयं वि
 ग्रहं ॥ पार्थिवे च समं युद्धे सिद्धिर्भवति वारुणे ॥ ५६ ॥ युद्धदि
 ते जसौ भोगो मयस्य च ॥ निमित्तिक प्रमादादप्यु

दानं प्रापते नित्यः ॥ ५७ ॥ एतु काले तदा कुर्यात् दंडयत्ने
 न बुद्धिमान् ॥ निश्चलाधारणां कृत्वा पुष्पहस्ता निपातये
 त ॥ ५८ ॥ पूर्णो गोपुष्पपतनं भूये वा तत्कलं भवेत् ॥ तिष्ठे
 नुपविशत्वा पिप्राणमाये निजं मनः ॥ ५९ ॥ मानो भगव
 कुर्वाणः सर्वकार्येषु जीवति ॥ जीवेन स्थापयेदायुं जी
 वेनारंभयेत् पुनः ॥ ६० ॥ जीवेन कीर्तयेन्नियं शूतं जयति
 सर्वदा ॥ स्वरक्षाने बलारमे निष्फलं कोरिधावे भवेत् ॥ ६१ ॥
 रहलोके परं च स्वरक्षानी ॥ बली सदा ॥ दशशतायु

तल ह्येदेशाधिपबलं क्वचित् ॥ ६२ ॥ शतक्रतुसेशाणां
 बलकोटिगुणं भवेत् ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ परस्परं मनुष्या
 णां युद्धं शक्यं जयस्तथा ॥ यमयुद्धं समुत्पन्नं मनुष्या
 णां कथं जयः ॥ ६३ ॥ आयेदेवं स्थिरे जीवे जुहुयाज्जी
 वसंगमे ॥ ११ ॥ सिद्धिर्भवेत्तस्य महालाभो जयस्तथा ॥ ६४
 निराकारात्समुत्पन्नं साकारे सकलं जगत् ॥ तस्माका
 रं निराकारे ॥ अनिमवतितन्मयं ॥ ६५ ॥ इत्थियुद्धं जय
 करणं ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ नरयुद्धं यमयुद्धं त्वया प्राक्तं म

हेश्वर ॥ इहानिदेवदेवानावशीकरणकं वर ॥ ६६ ॥ ईश
 उवाच ॥ चंद्रसूर्येन वा हृष्यस्थापये जीवमंडले ॥ अप्र
 यत्तेशारारामाकथितोयंतपोधनैः ॥ ६७ ॥ जीवेन गृह्यते
 जीवो जीवो वशप्रदीयते ॥ जीवस्थाने गतो जीवो वा
 ला जीवांत नौकारकः ॥ ६८ ॥ रात्र्यांतया मवेत्तायां प्र
 सुप्तका मिनीजने ॥ ब्रह्मबीजं पिबेद्यस्तु बाला प्राण
 हरो नरः ॥ अष्टाक्षरं जपित्वा तु तस्मीन्काले गते सति
 रविमध्यगतश्चंद्रमध्ये गतो रविः ॥ इति वचनं गुरुवः श्रीधर्मवैद्येश
 स्त्रकोटिमि ॥ ३

॥७०॥ तत्स पंटीयते चंद्रो मोह माया तिका मिनी ॥ श
 व यनेवा प्रसंजेवा पुत्या लिंगिते पिना ॥ ७१ ॥ यः सूर्येण
 पिवे चंद्रं स नरो मकरध्वजः ॥ शिव मा लिंगते शक्त्या प्र
 संगेद सिणे पिना ॥ ७२ ॥ तक्षणादा पथे घसु मोहये का
 मिनी जनं ॥ ७३ ॥ स स न व न यः पंचा वारा सार सु स
 र्गो ॥ चंद्रे दितूर्य षष्ठं कला वश्या भवतिका मिनी ॥ ७४
 चंद्र सूर्ये समा हृष्य सपीकायां थरो ह्योः ॥ महापते

ध्या
 मुखे स्पृष्ट्वा वरां वार मिदं चरेत् ॥ ७५ ॥ अथ प्राणमि निव
 दस्य यावं निश्वसं गतः ॥ पश्चाज्जाग्रते वेत्नायां चोष्यते
 गल्लवस्तुषि ॥ ७६ ॥ अनेन विधिना कामी वश्ये सर्वका
 मिनी ॥ इदं नवाच्यमन्यस्मिन्नि त्यासा परमेश्वरी ॥ ७७ ॥
 इत्यवशीकरणी ॥ अथ गर्भप्रकरणं ॥ ऋतु काल भवाना
 त्पंचमेहियदा भवेत् ॥ चंद्रसूर्यसमयोगे सेवना सुत्रसंभ
 वः ॥ ७८ ॥ शंख वल्लिग वां दुग्धं पृथ्यापो वहने यदा ॥ भर्तु
 र्गवदेदाक्यं गर्भं देहि त्रिभिर्वचः ॥ ७९ ॥ ऋतु स्नापिवेत्रा

ता ९

रिभ्रतुरातंतुयो जयेत् ॥ रूपत्वावण्यसंपन्नो नरसिद्ध
 स्यते ॥ ७१ ॥ सुषुम्नासूर्यवाहेन भ्रतुरातंतुयो जयेत्
 अंगहीनः पुमान्यस्त जायते कर्षैश्वरी ग्रहः ॥ ६० ॥ वि
 षमांके दिवारात्रौ विषमांके दिनाधिपः ॥ चंडाने व्याग्नि
 तलेषु बध्या पुत्रमवाप्नुयात् ॥ ६१ ॥ चत्वारंभेरविः पुंसां
 सुरुत्वांते सुधाकरः ॥ अनेन कर्मयोगेन नारते देवदंडकः
 ॥ ६२ ॥ चत्वारंभेरविः पुंसां स्त्रिया चैव सुधाकरः ॥ ३
 दयो संमै गत्रासे बध्या पुत्रमवाप्नुयात् ॥ ६३ ॥ चंडना

दिवहप्रश्ने गर्भकन्या तदा भवेत् ॥ सूर्यो भवेत्तदा पुत्रोदयो
 र्गर्भो विहन्यते ॥ ६४ ॥ चंडस्त्री पुरुषः सूर्यमध्यमार्गे न पु
 सकः ॥ गर्भप्रश्ने यदा दूतः पूर्णो पुत्रः प्रजायते ॥ ६५ ॥ प
 थ्विपुत्री जलः पुत्रः कन्यका तु प्रभंजने ॥ तेजसोर्मपात
 स्यान्नभः सर्वनष्टसकः ॥ ६६ ॥ शून्ये शून्यं युगे युगे गर्भपा
 तश्च संक्रमे ॥ सूर्यमार्गे दूतः पुत्रचंडचारैर्तुके न्यकः ॥ ६७
 विषुवगर्भपातस्यात् भावे वा यत्र सकः ॥ तत्र विसंवि
 जानीयात् कथितं तत्र सुररि ॥ ६८ ॥ गर्भो धानं मारुते स्या

चतुःस्वीदशाख्यातोवारुणीसौख्ययुक्ताः॥गर्भस्त्रीरी
 स्वल्पजीवीचवन्तौभोगीभव्यापाथिवेनार्थयुक्तः॥
 ६९॥धनवान्सौख्ययुक्तश्चभोगवाग्नाभसस्थितः॥
 स्यान्निसंवारुणतत्त्वयोन्निगर्भोविनश्यति॥७०॥मा
 ह्येयंसुसुतोसतिवारुणीदुहिताभवेत्॥शेषेषुगर्भहा
 निस्यास्याज्जायमानस्यवामरतिः॥७१॥शेषेषुगर्भ
 हानिस्याज्जायमानस्यवामरतिः॥७२॥विमध्यगतश्चद्र
 श्वदमध्यगतोरविः॥१२॥सातव्यंयुरुतःशीघ्रंनवेयं

शास्त्रकोटिभिः॥१२३॥इतिर्भेर्गप्रकरणं॥अथसंस्त
 रफलः॥चैत्रशुक्लेप्रतिपदीप्रातस्तत्रविभेदतः॥पश्ये
 द्विचक्षणेयोगीदक्षिणेचोत्तरायणे॥१५॥चंद्रोदय
 स्थवेलायांबहुमानोपतत्वतः॥१६॥यिव्यापस्तथावायुः
 सुमिहंसर्वस्यजं॥१७॥तेजोव्योमिभयंघोरंरुमि
 हंकोलतत्वतः॥१८॥तत्वफलंमेयंवर्षमासेदिनेतथा१९
 मध्यमाभवतीकुरादुष्टासर्वचकर्मसु॥देशभंगंमहारा
 गंकेशकाशदिदुर्बला॥२०॥मेषसंक्रांतिवेलायांस्व

रभेदे विचारयेत ॥ संवत्सरफलं ब्रूयात् लोकानां तत्
 चिंतकः ॥ १८ ॥ ऐथि व्यादिकृतत्वेन दिनमासाष्टजं फलं
 शोभनं च तथा दुष्टं यो ममारुतवृद्धिभिः ॥ १९ ॥ शोभ
 नं च तथा दुष्टं सुमिक्षं राश्वद्वि स्यात् बहु सस्यावसु
 धरा ॥ ३० ॥ बहु वृद्धिस्तथा सौख्यं पृथ्वीतत्वं भवेद्य
 दी ॥ अतिवृद्धि सुमिक्षं स्यादरोग्यं सौख्यमेव च ॥ ११ ॥
 बहु सस्या तथा ऐथि अपस्तत्वं भवेद्यदि ॥ दुर्मिक्षं राश्व
 भगं स्याद्दोगो सति सुरारुणः ॥ २१ ॥ अन्यारित्यतराव

स्वर्गचंद्रमार्गभरतः अरुः सवर्गसिद्धिः ॥ २

हिरण्यितत्वं वेह्यदी ॥ उत्पत्तो पद्मभीतिरन्यारुष्टिषु
 शीतपः ॥ ३१ ॥ मेष संक्रांतिवेलायां यो मतत्वं वेह्यदि ॥ त
 आपिश्रूयतासेया सस्यादीनां सुखस्य च ॥ २२ ॥ पूर्णप्रवे
 शने स्वासे स्वस्वतत्वेन सिद्धिः ॥ विषमेव नृितत्वं स्य
 सायते केवलं नमः ॥ ५५ ॥ तत्कुर्यात्तद्दुस्संग्राह्यं हिमा
 से च महर्गता ॥ रवौ संक्रमणं नाडिगतं ते च प्रसर्पति
 तद् ॥ खानितो वृद्धिर्गोपि रौरवं जगती तत्वे ॥ इति सं
 वत्सरफलप्रकरणं ॥ अथ रोगप्रकरणं ॥ महीतत्वे स्वरो

यस्मिन् स्थितो जीवत न स्य परिप्लुति ॥ तदा जीवति जीवो सौ यदिसो गैर ॥ ३३ ॥
 मन्त्र ॥ जले च जलमातरः ॥ ७॥ ते जसी रेवट वयो च ॥
 शक्ति विप्लव दोष रेव ॥ आदौ भूत गते ते पञ्चा पूर्णे वि
 कैयै दरी ॥ ६॥ मूर्ध्नि तो विधुवं जीवैर्घर्षे परिप्लुति ॥
 तदा जीवति जीवो सौ चा इममफलं मतं ॥ जीवाकारं
 च बाधत्वा जीवा जीकारं विलोक्य च ॥ ७॥ जीवस्थो
 जीवितं प्रश्न तस्यो स्य जीवितं फलं ॥ वा माचार स्थिता
 रक्षः प्रवेशाय च बाधने ॥ ११॥ तत्र स्थं प्लुते तस्मिन् स्थि
 दिर्न संशयः ॥ प्रश्न बाधा स्थितो जीवो नूनं जीवो हि

॥ १॥ ॥ २॥ ॥ ३॥ ॥ ४॥ ॥ ५॥ ॥ ६॥ ॥ ७॥ ॥ ८॥ ॥ ९॥ ॥ १०॥ ॥ ११॥ ॥ १२॥ ॥ १३॥ ॥ १४॥ ॥ १५॥ ॥ १६॥ ॥ १७॥ ॥ १८॥ ॥ १९॥ ॥ २०॥ ॥ २१॥ ॥ २२॥ ॥ २३॥ ॥ २४॥ ॥ २५॥ ॥ २६॥ ॥ २७॥ ॥ २८॥ ॥ २९॥ ॥ ३०॥ ॥ ३१॥ ॥ ३२॥ ॥ ३३॥ ॥ ३४॥ ॥ ३५॥ ॥ ३६॥ ॥ ३७॥ ॥ ३८॥ ॥ ३९॥ ॥ ४०॥ ॥ ४१॥ ॥ ४२॥ ॥ ४३॥ ॥ ४४॥ ॥ ४५॥ ॥ ४६॥ ॥ ४७॥ ॥ ४८॥ ॥ ४९॥ ॥ ५०॥ ॥ ५१॥ ॥ ५२॥ ॥ ५३॥ ॥ ५४॥ ॥ ५५॥ ॥ ५६॥ ॥ ५७॥ ॥ ५८॥ ॥ ५९॥ ॥ ६०॥ ॥ ६१॥ ॥ ६२॥ ॥ ६३॥ ॥ ६४॥ ॥ ६५॥ ॥ ६६॥ ॥ ६७॥ ॥ ६८॥ ॥ ६९॥ ॥ ७०॥ ॥ ७१॥ ॥ ७२॥ ॥ ७३॥ ॥ ७४॥ ॥ ७५॥ ॥ ७६॥ ॥ ७७॥ ॥ ७८॥ ॥ ७९॥ ॥ ८०॥ ॥ ८१॥ ॥ ८२॥ ॥ ८३॥ ॥ ८४॥ ॥ ८५॥ ॥ ८६॥ ॥ ८७॥ ॥ ८८॥ ॥ ८९॥ ॥ ९०॥ ॥ ९१॥ ॥ ९२॥ ॥ ९३॥ ॥ ९४॥ ॥ ९५॥ ॥ ९६॥ ॥ ९७॥ ॥ ९८॥ ॥ ९९॥ ॥ १००॥

जीवति ॥ १२॥ उर्ध्वचार स्थितो जीवो जीवो याति यमात्मन्यं
 ॥ विपरीताक्षं प्रश्न रिक्तायां प्लुको यदि ॥ १३॥ विपर्यय च वि
 क्षयं विषमस्योदयो मति ॥ चंद्रस्थाने स्थितो जीवः सूर्यस्था
 ने तु प्लुतः ॥ १४॥ तदा प्राण विमुक्तो सौ यदिवैद्यरा
 ते हृतः ॥ पिंगलायां स्थितो जीवो वा मेरु तस्मिन् प्लुति ॥ त
 दा विप्रियते रोगी यदि ज्ञाता महेश्वरः ॥ १५॥ एकस्य भूत
 स्य विपर्ययेण रोगा भिभूती धैर्यं वती ह पुसा ॥ तयोर्द्वयोर्ब
 धुमुत्तु द्विपतिः पक्षद्वये व्यत्ययता मतिः स्यात् ॥ १७॥ इ

म

तिरोगप्रकरणं ॥७७॥ स्वचलं ॥ मासादौ वसरादौ च प
 क्षादौ च यथाक्रमं ॥ क्षयकालं परिहृतवायुचारवशासु
 धिः ॥७८॥ चैवं भूतात्मकं दीपं राशिस्मेहेन सिंचितं ॥ र
 क्षये सूर्यवातेन तेन जीवास्थिरा भवेत् ॥ मास्तं बंध
 वा तु सूर्यबोधयते यदी ॥७९॥ अभ्यासा जीवती जी
 वः सूर्यकाले पिवं च ते ॥ गंगा नास्ते चंदः काय
 पन्थ नि सिंचयेत् ॥८०॥ कर्मयोगे सदा भ्यासर मरः ॥
 राशि संस्तु वात् ॥ राशौ कंचारयेद्वात्रौ दिवाचार्यौ

दिवाकरः ॥८१॥ दि ३ स्या भ्यासरतो नित्यं सयोगीना च
 संशयः ॥ अहोरात्रयदैकत्र वहते यस्य मास्तु तद्यतस्य
 भवेदायुं संपूर्णं वसरत्रयं ॥८२॥ अहोरात्रिद्वयोपस्यपि
 गत्वा यो सदा गतिः ॥ तस्य वर्षद्वयं प्रोक्तं जीवितं तत्र वा
 दिभिः ॥८३॥ त्रिरात्रं वहते यस्य वायुरेकपुटे स्थितः ॥ त
 दासं वसरायुषं प्रवदति मनीषिणः ॥८४॥ रात्रौ चंद्रि
 वासं सौ वहते यस्य निरंतरं ॥ जानीयात्तस्य षण्मासीभ्यंत
 रे भवेत् ॥८५॥ एकादिषोडशाहानि यदि भानु निरंतरं ॥ व

३५
 रुचस्य च वै मृत्युः शोषो ह न च मासिकैः ॥ २६ ॥ संपूर्णवह
 ते सूर्यश्च दमानेन वदश्यते ॥ पक्षेन जायते मृत्युः कालज्ञाने
 न भाषिषितं ॥ २७ ॥ संपूर्णवह ते च द्रुः सूर्यो वै नैव दृश्यते ॥
 मासेन जायते मृत्युः कालज्ञानेन भाषितं ॥ २८ ॥ मन्त्रे पुरी
 षवायुश्च समकालं प्रवर्तते ॥ तदा सौ च त्वतो ज्ञेयो दशा
 हे म्रियते ध्रुवं ॥ अरुंधती ध्रुवश्चैव विष्मास्त्रीणि पदा
 नि च ॥ आंशु हीनान पश्यति चतुर्थमात्रमंत ॥ ३० ॥ अ
 रुंधती भवे जिह्वा ध्रुवो नासा ग्रमेव च ॥ ध्रुवं विष्णुप

करेणैव

दंशयं तारकामात्रमंतं ॥ नवभ्रुवोऽस्य भारवं पंचना
 रात्रिनाडिका ॥ जिह्वायेकदिनं प्रोक्तं म्रियते मानवो ध्रु
 वं ॥ ३३ ॥ कौण्डिनक्षत्रागुलिभ्यां तु किंचिद्विष्वनिरीक्ष
 येत् ॥ यदा न दृश्यते बिंदुरशो ह न च यो मृतः ॥ ३३ ॥ अ
 यनाडिज्ञान ॥ दशांगेति विज्ञेया पिंगलाय मुनाय ॥ दी ॥
 मध्ये सरस्वती विंध्याऽथ यागसंगमस्तथा ॥ ३४ ॥ आदौ
 साधनमाख्यातं सद्यः प्रवक्तारं ॥ चतुर्षां सने योगी
 बध्यैरेडुडियाणकं ॥ ३५ ॥ पुरकः कुंभकश्चैव रेचकस्तुत

३६
 नीयकः॥ सातव्योयोगिभिर्निसंदेहसंसिद्धिहेतवे॥ ३६
 पूरकः कुरुतेपुष्टिधातुसाम्यंतथैवच॥ कुभकसंभनं
 योज्जीवरक्षाविवर्द्धनं॥ ३७॥ रेचकोहारतपापंकुयाद्यो
 गपदं व्रजेत्॥ पञ्चासंग्रामेवतिष्ठेत्सुखयवंधेचकार्ये
 त्॥ ३८॥ चंद्रपिबति सूर्योदिसूर्यपिबति चंद्रमा॥ ज
 न्योन्यकालभावेन जीवेच्चार्कतारकं॥ ३९॥ स्वयंगेव
 हतेनादितं चातिरोधनेकुरु॥ मुखचन्द्रप्रमुखेनैव न
 जायतेयुवा॥ ४०॥ मुखनासाक्षिकर्णभ्यामंगुलिनि

धि

रोधयेत्सातलोदयमिति रोयेषण्मुखीकरणं प्रिये॥ ४१॥
 तस्य रूपं गतिं स्वादोमे उत्तं लक्षणं त्विदं॥ योवेति मानवे
 लोके स तु क्षुद्रोपियोगवित्॥ ४२॥ निराशी निष्कलो
 योगी किं नैचिदपि चितयेत्॥ वासनामुन्मनीभूसां
 लं जयति नीलया॥ ४३॥ विश्वस्य वेदिकाशक्तिर्न
 त्राम्यां परिदृश्यते॥ तत्र स्थंतु मनो यस्य याममानं भवे
 दिह॥ ४४॥ तस्यायुर्वर्द्धते नित्यं चटिकात्रयमायुषः॥

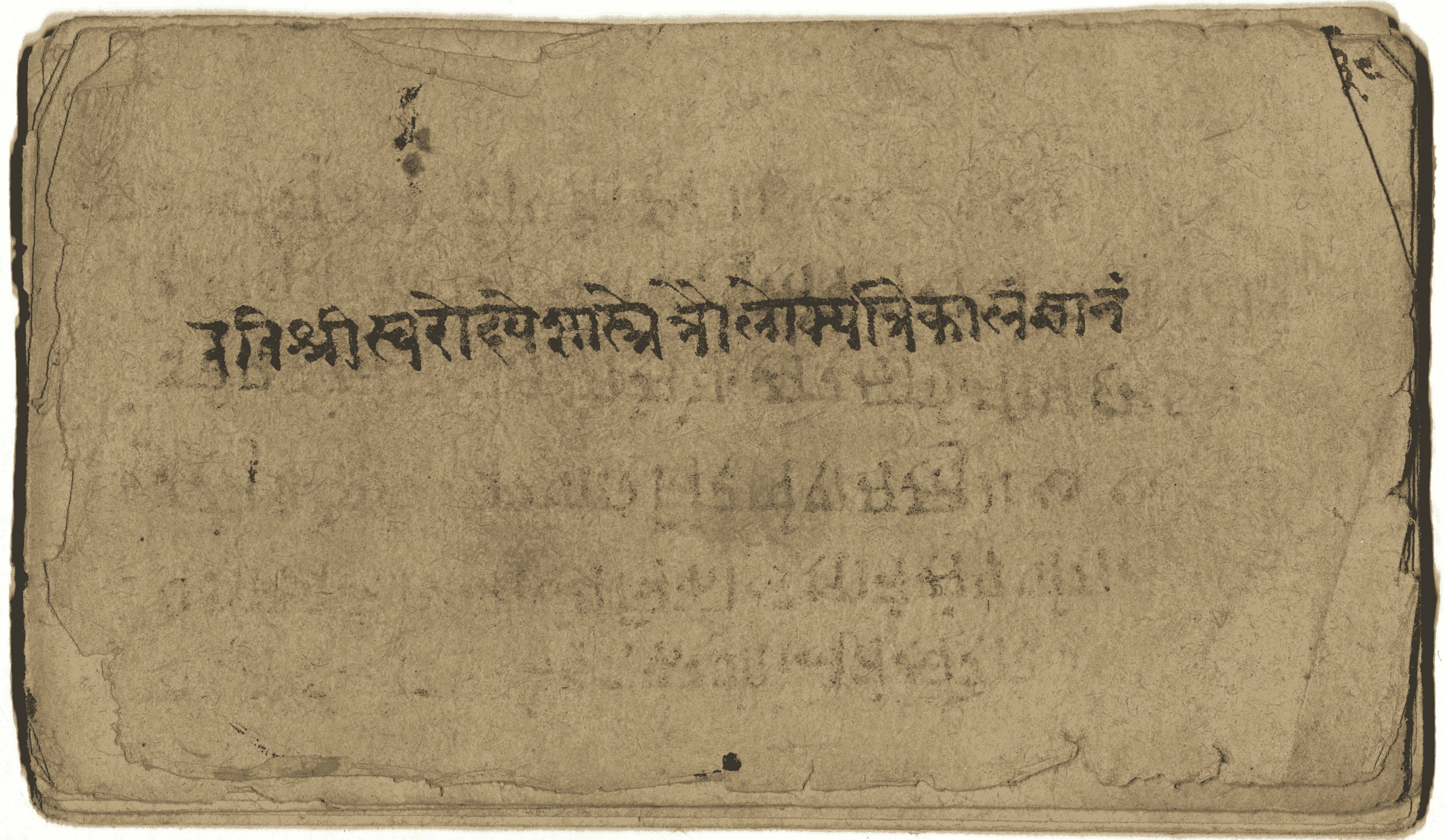
शिवेनोक्तं पुरातनं त्रेसिद्धशास्त्रं गच्छेत् ॥ ४५ ॥ ब्रह्मपद्मा
 मनस्थो गुरोपवनचसंनिध्याविद्धि मुच्यतां ॥ तस्यापा
 पानरंध्रे कंभकभीतमनिलं प्राणशक्त्या निरुद्धः ॥ ४६
 एको भूतं सुषुम्ना विवरमुपगतं ब्रह्मरंध्रे च नीत्वा ॥ नि
 क्षिप्वा काशमार्गं शिवस्मरणं तोयांति ये कोविध
 न्यः ॥ ४७ ॥ ये तज्जानाति यो यो गी एतत्तत्ति निस्त्रिंशः
 सर्वदुरवविनिर्मुक्तो लभते वा छितं फलं ॥ स्वरत्नानि शि

रायस्य लक्ष्मीपदतले भवेत् ॥ ४८ ॥ एकत्र शरिरे य
 स्य मुखं तस्य सदा भवेत् ॥ प्रणवः सर्ववेदानां ब्रह्मांडे भा
 स्मरोपधा ॥ ४९ ॥ मृत्युलोके तथा पूज्यः स्वरत्नानीमु
 पानपी ॥ नाडीयंत्रं विजानाति तत्त्वज्ञानं तथैव च ॥ ५० ॥
 नैव तेन भवेत्तुल्यं लक्ष्मकोटिरसायनं ॥ एकाक्षरप्रदा
 तारं नाभिमेद निवेदके ॥ ५१ ॥ पृथिव्यानां स्ति तद्दिव्यं

३८
 यदेवाचारणी भवेत् ॥ स्वरसंज्ञं तथा युद्धं वै विवक्षं
 स्त्रियं तथा ॥ ५२ ॥ गर्भादरोगकालारब्धेन वप्रकृणा
 न्वितं ॥ एवं प्रवर्तितं लोके प्रसिद्धं सिद्धयोगिभिः ॥ ५३
 अचंद्रार्कग्रहं जीयास्यते सिद्धिदायकं ॥ स्वस्थास
 नसमासीनं निद्राहरं च मल्यकं ॥ ५४ ॥ चिंतयेत्
 रमानं यद्देतद् विष्यति ॥ ३५५ ॥ इति श्रीशिवउमा

६९

संवादोक्तं नवप्रकरणं चितं स्वरोदयं पवनं चितं
 पशास्त्रं सैत्रिलोकं त्रिकालज्ञानं संपूर्णमस्तु ॥ श्री
 रस्तु श्रीगुरुचरणारविंदार्पणमस्तु ॥ ६२ ६३ ६४
 इदं पुस्तकं नलनामसंवल्लभं मार्गसीर्षं ह्रमणाः ९९
 द्वितीयप्रहरे समाप्तं ॥ इदं पुस्तकं पराजपेत् सप्तनामकं
 तपेनाथ सुतो महापतिस्म ॥ ६२ ६३ ६४ ६५

[OrderDescription]
,CREATED=25.07.19 13:47
,TRANSFERRED=2019/07/25 at 13:57:20
,PAGES=41
,TYPE=STD
,NAME=S0001137
,Book Name=M-2029-SWARODYETRIKALGYANTREELOKYAM MSS
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF

FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,